

แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรไทย สู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง Application of Information Communication Technology to Develop Thai Farmers' Potentials and Become Smart Farmers

อุดมวิทย์ นักดนตรี*

กมลรัฐ อินทรทัศน์

ปิยฉัตร ล้อมชวการ

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นครเรศ รังควัต

สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

*e-mail: domwit@hotmail.com

Received: July 27, 2019

Revised: October 23, 2019

Accepted: November 6, 2019

Udomwit Nakdontree

Kamolrat Intoratat

Piyachat Laumchawakan

Program in Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Nakaret Rangawat

Program in Agricultural Development Extension and Communications, Maejo University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง 2) รูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง และ 3) เสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง การวิจัยเรื่องนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจงจำนวน 9 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรปราดเปรื่องส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55 ปี จบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน รายได้ต่อปี 200,000-860,000 บาท มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 1-10 ไร่ ด้วยการปลูกข้าวและทำสวน การใช้ ICT ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือและแท็บเล็ต สาเหตุที่ใช้ คือ ใช้สืบค้นข้อมูลและติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์ค 2) รูปแบบการสื่อสารของเกษตรกรปราดเปรื่อง มีช่องทางสื่อสารหลักที่ใช้ คือ สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่องตามด้วยสื่อ ICT โดยใช้รูปแบบการสื่อสารแบบทางการ คือ บนสู่ล่าง และล่างขึ้นบน ตามด้วยการสื่อสารแนวราบ และการสื่อสารแบบเครือข่าย ด้วยกลยุทธ์การอบรมสัมมนา ดูงานและการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่องและเกษตรกรปราดเปรื่อง และ 3) แนวทางการใช้ ICT พบว่า เกษตรกรฯ ประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง ระบบตรวจจับ ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบพิกัดระบบยานพาหนะไร้คนขับ โดรน และระบบหุ่นยนต์อัตโนมัติ มาพัฒนาศักยภาพของตนเองและประยุกต์ใช้ในการทำงาน ประกอบกับการส่งเสริมของรัฐบาล ที่มีกระทรวงเกษตรฯกับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ผลักดันนโยบายให้เกษตรกรปราดเปรื่องผ่าน ICT และมีการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่องในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร

คำสำคัญ: เกษตรกรปราดเปรื่อง เกษตรปราดเปรื่อง การสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

Abstract

The objectives of this research were to study the context of using Information and Communication Technology (ICT) for the development of Thai farmers' potentials to become smart farmers; their communication patterns and propose guidelines of using ICT for the development. It is a qualitative study. In-depth interviews were conducted with 9 key informants who were purposively selected using interview questions. Then, the data were analyzed by means of content and descriptive analysis. Results revealed that most of the smart farmers were male, the average age was 55 years, who finished primary school. Their average family size was 4 members, with average annual income was 200,000-860,000 baht, and an average of 1-10 rai of land with rice planting and gardening. The use of ICT in daily life was mainly through smartphones and tablets. The purpose was for information searching and communication. The main communication channel was the media through people like smart agricultural officers, followed by ICT media. This was done through formal communication, i.e. top to bottom and bottom up followed by horizontal communication and network communication. The communication strategies used were seminars, vocational visits and participation. It was suggested that farmers should use the internet of things (IoT), sensor, big data, geo, drone and robotic systems in developing their potentials and to applying them at work. There needs to be supported from government. Ministry of agriculture and related offices must work cooperatively to implement the policy via ICT application in order to develop their potentials.

Keywords: Smart Farmer, Smart Farm, Information, Communication and Technology (ICT)

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมและการส่งออกสินค้าเกษตร สร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่ประเทศ ส่งผลให้ธุรกิจเกษตรของประเทศไทยมีมูลค่าเพิ่มสูงถึงร้อยละ 43 ของจีดีพี (GDP) (Thailand Development Research Institute, 2015) แต่โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรยังต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านตัวของเกษตรกรเองที่ขาดความรู้ด้านต้นทุนการผลิตที่สูง ผลผลิตล้นตลาด การขาดแคลนน้ำสลับกับปัญหาอุทกภัย ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เนื่องจากการใช้สารเคมีในภาคเกษตรและการเติบโตของเมือง ปัญหาการแทรกแซงสินค้าเกษตร ตลอดจนความท้าทายจากภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การกีดกันทางการค้าที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น การเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตร และการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก (Srimuk, 2011)

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและความยากจนของเกษตรกร โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรรายย่อยของประเทศไทย (Institute for Sustainable Agriculture (Thailand), 2018) นำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของคนในประเทศ จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงได้มีการกำหนดแผนการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยได้กำหนดทั้งวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาการเกษตรของประเทศอย่างชัดเจนทั้งระบบ คือ “เกษตรกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร เป็นฐานสร้างรายได้ให้แผ่นดิน” โดยแผนดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่กำหนดไว้อย่างเป็นองค์รวมว่า “ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน คนไทยอยู่ดีกินดี มีความเสมอภาคและเป็นธรรม” (Office of Agricultural Economics, 2015) จากวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้นำมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการเกษตรของประเทศไทย (พ.ศ. 2556-2561) โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี โดยเกษตรกรจำนวน 2.2 ล้านครัวเรือน มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาทต่อปี ผู้บริโภคมีความปลอดภัยทางอาหาร ลดความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ เกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) คือ เกษตรกรที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาทต่อปี และเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่อง “Smart Officer” คือ บุคลากรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีความรัก

เกษตรกรเหมือนญาติ มีความรอบรู้ทางวิชาการและนโยบาย ใช้เทคโนโลยีมาช่วยเหลือเกษตรกร สร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2013)

ผลการดำเนินการตามนโยบายเกษตรกรปราดเปรื่องของรัฐบาลดังกล่าวข้างต้น พบว่า เกษตรกรทุกระดับของประเทศไทย โดยเฉพาะเกษตรกรปราดเปรื่อง จำเป็นที่จะต้องมีความรู้และ ทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อการพัฒนา ระบบฟาร์มของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความเท่าทันและความยั่งยืนร่วมกัน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ศักยภาพของเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง ภายใต้นโยบายเกษตรกรปราดเปรื่อง จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจากผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร เพื่อการพัฒนาเกษตรกรของประเทศ ให้เป็น เกษตรกรปราดเปรื่อง ที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ ในอาชีพของตน และเป็นเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพ สามารถ ที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตนได้ท่ามกลางการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในปัจจุบันได้อย่างมีความเป็นมืออาชีพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง
3. เพื่อเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง

บททวนวรรณกรรม

1. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 3 กล่าวถึงการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมี แนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงและสามารถผลักดันสู่ การปฏิบัติ ในประเด็นข้อ 3.2 ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประเด็นข้อ 3.2 การเสริมสร้างและ พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและ บริการ มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่า ระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรมบริการ และการค้าการ

ลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง อัน จะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวมและ เศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพัฒนายั่งยืน โดยมีแนว ทางการพัฒนา

2. นโยบายเกี่ยวกับเกษตรปราดเปรื่อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบนโยบาย และ แนวทางการปฏิบัติงานให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปีพ.ศ. 2555 เกี่ยวกับการ พัฒนา “เกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง โดยมีเจ้าหน้าที่การเกษตรปราดเปรื่องเป็นเพื่อนคู่คิด”

3. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาการเกษตรในประเทศไทย

3.1 แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนา ด้านการเกษตร Plooksakul (2013) ได้ระบุว่า สารสนเทศ ด้านการเกษตร คือ รากฐานสำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็นอันจะ ขาดมิได้ในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย เพราะ สารสนเทศเป็นที่มาของความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะ สร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และการพัฒนาองค์ความรู้ ทั้งใน ด้าน การผลิต การจัดการการตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาสารสนเทศด้านการเกษตรให้เกิดประโยชน์อย่าง แท้จริง จำเป็นจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ในลักษณะ ของเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานผู้ผลิตสารสนเทศ ทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนถึงผู้ใช้สารสนเทศ ทั้ง ที่เป็นองค์กรและบุคคล เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์ทางการเกษตร

3.2 แนวคิดการปฏิวัติการเกษตรระยะที่ 3 (3rd Green Revolution for Smart Farm) เกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารที่ทันสมัย มาใช้กับการเกษตรซึ่งนำไปสู่สิ่งที่ เรียกว่า การปฏิวัติการเกษตร ระยะที่สาม หลังจากการ ปรับปรุงพันธุ์พืชและการปฏิวัติทางพันธุศาสตร์ การปฏิวัติ การเกษตรระยะที่สามครั้งนี้ได้เข้ายึดครองโลกเกษตรโดย อาศัยการประยุกต์ใช้โซลูชันด้าน ICT เช่น อุปกรณ์ที่มีความ แม่นยำ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things (IoT) เซ็นเซอร์และตัวขับเคลื่อน (Sensor and Actuator) ระบบพิกัดตำแหน่ง (Geo Position System) อากาศยานไร้ คนขับหรือโดรน (UAV, Drone) และหุ่นยนต์ (Robotics)

4. แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาการเกษตร Janthonpensakul (2012) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารมีความสำคัญต่องานพัฒนาการเกษตร การส่งเสริมการเกษตร เพราะนักส่งเสริมการเกษตรจะ ติดต่อกับเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรเพื่อเผยแพร่

ความรู้เทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อให้ นำเอาความรู้และเทคโนโลยีไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองตามวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรเป็นบุคคลเป้าหมายในงานส่งเสริมการเกษตรมีความหลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของแต่ละบุคคลนี้เองเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การติดต่อสื่อสารติดขัดล้มเหลว

5. ทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรม (Innovation Adoption Theory) Rangkawat (2012) ได้ศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยี ทักษะคิดความเชื่อของบุคคลที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีหรือระบบใดระบบหนึ่ง เพื่อให้เชื่อมั่น ยอมรับ และนำมาใช้กับตัวเกษตรกรเองเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานของบุคคลนั้น เป็นความเชื่อหรือมุมมองในการวิเคราะห์และตระหนักถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากเทคโนโลยี หากคุณประโยชน์ของเทคโนโลยีตรงกับความต้องการของบุคคลจะนำไปสู่การยอมรับและใช้เทคโนโลยีนั้น การรับรู้ถึงขั้นตอนวิธีการใช้งานอย่างง่าย ๆ ของเทคโนโลยี (Perceive Ease of Use) จะเป็นอีกมุมมองหนึ่งของการพิจารณาเทคโนโลยี ซึ่งหมายถึง ทักษะคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อขั้นตอนวิธีการใช้เทคโนโลยีที่เข้าใจง่าย สามารถศึกษาวิธีการใช้งานได้โดยไม่ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะด้านสำหรับทั้งสองปัจจัยเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่ช่วยอธิบายการเปลี่ยนความตั้งใจของผู้บริโภคในการบริโภคเทคโนโลยี มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่มากกระทบ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีสามารถนำไปใช้อธิบายการยอมรับเทคโนโลยีนวัตกรรมอื่นได้อย่างหลากหลาย รวมถึงระบบสารสนเทศ (Information System) ผลิตภัณฑ์ (Product) และการตลาด (Marketing)

6. ทฤษฎีการแสวงหาข่าวสาร (Information-Seeking) Kaewthep (1998) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการแสวงหาข่าวสารเป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากหลายทฤษฎีที่มีแนวคิดว่าการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารจะไม่เริ่มที่ผู้ส่งสารแต่จะเริ่มที่ผู้รับสาร เพราะในสังคมที่มีข่าวสารต่าง ๆ กระจายอยู่อย่างมากมาย มีข่าวสารจากหลายทิศทาง มีความหลากหลายในเนื้อหาและมาจากสื่อที่หลากหลายรูปแบบ ผู้รับสารในปัจจุบันจึงต้องมีหลักในการพัฒนากระบวนการสื่อสารของตน โดยต้องเป็นผู้แสวงหาข่าวสารตามที่ตนเองต้องการเพื่อสนองความพึงพอใจ ความสนใจเรื่องต่าง ๆ ตามที่ตนเองต้องการมากขึ้น จากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะก็อาจหาจากแหล่งเฉพาะ จากนั้นจึงนำไปประเมินเพื่อ

การตัดสินใจว่า มีข่าวสารเพียงพอกับการตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ หรือข่าวสารที่ได้นี้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้หรือไม่

7. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

Colin (1978) ได้ศึกษาบุคคลจะเลือกรับข่าวสารได้จากสื่อมวลชนขึ้นอยู่กับ การคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทนกับการลงทุนลงแรง และพันธะผูกพันที่จะตามมา ถ้ารางวัลตอบแทน คือ การได้รับข่าวสารหรือความบันเทิงที่ต้องการสูงกว่าการลงทุนลงแรง บุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น การเปิดรับข่าวสารนั้น ผู้รับสารจะมีกระบวนการในการเลือกรับสาร (Selectivity Process) ดังนี้ การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ การเลือกรับรู้หรือตีความ กระบวนการเลือกจดจำ

วิธีการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 คน ประกอบด้วยเกษตรกรปราดเปรื่อง ที่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดของจังหวัดลำพูน จำนวน 6 คน จาก 6 สาขา ได้แก่ สาขาข้าว สาขาเกษตรผสมผสาน สาขาประมง สาขาปศุสัตว์ สาขาบัญชี และสาขาอื่น ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่เกษตรกรปราดเปรื่อง จำนวน 3 คน จาก 3 สาขา คือ สาขาบัญชี สาขาพัฒนาที่ดิน/หมอดิน และสาขาเกษตรผสมผสาน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (In-depth Semi-structure Interview) และแบบสังเกตการณ์ (Observation Form) รวมทั้งใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงประกอบการสัมภาษณ์ วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนา การตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านเกษตรและส่งเสริมการเกษตร และด้านการสื่อสาร

ประชากร คือ เกษตรกรปราดเปรื่องต้นแบบที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน จำนวน 20 คน (Office of Agricultural Economics, 2015) โดยใช้วิธีการคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ของเกษตรกรปราดเปรื่อง และเจ้าหน้าที่การเกษตรปราดเปรื่องของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดลำพูนที่ผ่าน

เกณฑ์ประเมินระดับดีเด่นจำนวน 9 คน จากนั้นวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

1) บริบทเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง พบว่า เกษตรกรปราดเปรื่องส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55 ปี จบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน รายได้ต่อปี 200,000-860,000 บาท มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 1-10 ไร่ ด้วยการปลูกข้าวและทำสวน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ โฟนและแท็บเล็ต สาเหตุที่ใช้ คือ ใช้สืบค้นข้อมูลและติดต่อสื่อสาร

2) รูปแบบการสื่อสารของเกษตรกรปราดเปรื่องพบว่า มีความรู้และทักษะในระดับสูงทั้ง 6 คุณสมบัติของการเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง คือ **มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่** “เราใช้ชีวิตอยู่กับสุกร เป็นอาชีพเรา เราต้องค้นคว้าศึกษา เราต้องคัดเลือกข้อมูลที่ดีเข้ามาได้ เช่น สายพันธุ์ไหนลูกโตไว เมื่อใด มีความอดทนต่อโรคได้” นายเผด็จ สมโชติ (สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2561) “เราต้องพัฒนาตนเอง หาความรู้อยู่ตลอดเวลา ปรึกษาทางเจ้าหน้าที่ ปรึกษาเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน เรื่องไก่เป็นเรื่องของการดูแลสุขภาพ ต้องดูแลเอาใจใส่ เป็นเรื่องของการดูแลสุขภาพของฟาร์ม **ความรู้สำคัญที่สุด**” นายอร่าม อุประโจง (สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2561) **มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ** มีการเก็บข้อมูลเก็บสถิติของแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี ข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของตลาดเกษตร การคาดการณ์ผลผลิตตามฤดูกาล ผลผลิตนอกฤดูกาล อัตราการเลี้ยงปศุสัตว์ อัตราการปลูกพืชไร่ พืชสวน พืชเศรษฐกิจ เกษตรกรปราดเปรื่องจะตรวจสอบข้อมูลก่อนลงมือ เพื่อวางแผนผลิตจนถึงการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด ผลผลิตที่ไม่ล้นตลาด มีมูลค่า ตัวอย่างที่โดดเด่น เช่น นายเดช ณ วันมา ที่วางแผนผลิตและพัฒนาการผลิตลำไยนอกฤดูกาล ที่ทำให้มูลค่าของลำไยสูงขึ้นและตรงกับความต้องการของตลาดเป็นต้น **มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด** “ทางฟาร์มมีกระบวนการทำฟาร์มอย่างครบวงจร ตั้งแต่คัดเลือก พ่อ-แม่พันธุ์สุกร การผสมพันธุ์ การอนุบาลลูกสุกร เลี้ยงและจำหน่ายลูกสุกร จำหน่ายสุกร และตอนนี้เรามีโรงฆ่าและสุกรเอง รวมทั้งมีโรงงานที่ผลิตอาหาร ของสุกรใช้ในฟาร์มและจำหน่ายให้กับเพื่อนเกษตรกร” นายเผด็จ สมโชติ (สัมภาษณ์ 12 กันยายน

2561) **มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม** “เรื่องสิ่งแวดล้อมเราต้องอยู่กับชุมชน เราต้องช่วยชุมชน อันที่เป็นประโยชน์ที่เราทำอยู่ตลอด คือ เราเอาน้ำเสียกับมูลของโคนมมาลงในบ่อแก๊สชีวภาพจากมูลของโคนม ใช้เป็นพลังงานในฟาร์ม ต้มน้ำร้อนเพื่อทำความสะอาดเครื่องมือ อุปกรณ์ หุงต้มให้คนงานและบ้าน จากนั้นก็ต่อท่อแบ่งปันให้กับชุมชนไปใช้งานฟรี ๆ ไม่เก็บเงิน เพราะแก๊สมีออกมาอยู่ตลอดผลิตได้ทุกวัน หมดแก๊สเศษซากก็เอาออกมาตากแดดทำเป็นปุ๋ยคอก บรรจุถุงออกขายได้อีก ไม่มีอะไรที่ทิ้งขว้างเลย เป็นประโยชน์ทุกอย่าง ในทุกปีผมจะต้องไปบริจาคแอร์ให้กับสถานitäรวจปีละหลายสิบเครื่อง อนามัยบ้าง ศาลาวัดบ้าง เขาขอมาเราก็ซื้อแล้วไปติดตั้งให้เขา อยากทำบุญ อยากช่วยชุมชน อะไรที่ทำแล้วมีความสุขมีประโยชน์ไม่เหลือบอกว่าแรงก็ช่วย” นายสมัย ไชยวงศ์ (สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2561) และ**มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร** “เป็นอาชีพที่ภูมิใจ เป็นอาชีพที่ทำให้ลืมตาอ้าปากได้” “เราภูมิใจที่เกิดมาเป็นเกษตรกร ที่นี้เราเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้ที่มีต่างประเทศกว่า 52 ประเทศทั่วโลกมาศึกษาดูงานที่เรา และที่ภูมิใจ คือ เราได้รับรางวัลไบโอแก๊สที่แรกในโลก” นายอร่าม อุประโจง (สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2561) “ภูมิใจมากอาชีพนี้ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ผมยกตัวอย่าง รายได้นะ วันหนึ่งวันเก็บนมได้ 15-20 ก.ก. ต่อตัว ราคาน้ำมันที่สหกรณ์ประกันราคาไม่ต่ำกว่า 17 บาท ถ้าผมมีวัวในฟาร์ม 150 ตัวที่เก็บน้ำมันได้ตลอดระยะเวลา 9 เดือน ลองคิดดูนะ (หัวเราะ)” นายสมัย ไชยวงศ์ (สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2561) ในส่วนกลยุทธ์การสื่อสาร พบว่า รัฐบาล ส่งสารหลักที่ใช้ คือ นโยบาย รองลงมา คือ ปัญหาต่าง ๆ ด้านการเกษตร โดยช่องทางสื่อสารหลักที่ใช้ คือ สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่องตามด้วยสื่อ ICT โดยใช้รูปแบบการสื่อสารแบบทางการ คือ บนสู่ล่าง ล่างขึ้นบน การสื่อสารแนวราบ และการสื่อสารแบบเครือข่าย ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ คือ การอบรมสัมมนา ดูงานและการมีส่วนร่วม

3) แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า เกษตรกรใช้อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ในการค้นหาข้อมูลข่าวสาร คัดเลือกข้อมูล รวบรวมข้อมูลตัดสินใจ ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสื่อสารเป็นหลัก ใช้ระบบตรวจจับ ในการดูแลสุขภาพของปศุสัตว์ในฟาร์ม ดูแลระบบโรงเรือนในฟาร์ม ใช้ระบบข้อมูลขนาดใหญ่ คัดเลือกข้อมูล ภาพ เสียง วิดีโอ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฟาร์ม และใช้ระบบหุ่นยนต์อัตโนมัติในระบบโรงเรือน

เพื่อควบคุมการให้น้ำ ทำให้เกษตรกรปราดเปรื่องสามารถพัฒนาศักยภาพการผลิตและตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

บริบทเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรไทยสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง

สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขต่าง ๆ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่เอื้ออำนวยต่อเกษตรกรปราดเปรื่อง เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของหน่วยงานภาครัฐยังมีน้อย รวมถึงความพร้อมของหน่วยงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรปราดเปรื่อง การเตรียมการ/การสนับสนุนเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกษตรกรในโครงการเกษตรกรปราดเปรื่องยังไม่พร้อมอย่างมาก คือความพร้อมของเจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรปราดเปรื่อง ซึ่ง Plooksakul (2013) ให้ความเห็นว่า สารสนเทศด้านการเกษตร คือ รากฐานสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดมิได้ในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย เพราะสารสนเทศเป็นที่มาของความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และการพัฒนาองค์ความรู้ ทั้งในด้านการผลิต การจัดการการตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การพัฒนาสารสนเทศด้านการเกษตรให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานผู้ผลิตสารสนเทศทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนถึงผู้ใช้สารสนเทศ ทั้งที่เป็นองค์กรและบุคคล

สภาพแวดล้อม เงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่อง เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการเจ้าหน้าที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับเกษตรกรปราดเปรื่อง เป็นต้น Green Economy และ Zero Waste Agriculture เจ้าหน้าที่สามารถสร้างเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายมาตรฐานเกษตร ช่วยเหลือผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรตามนโยบายเกษตรกรปราดเปรื่องเป็นต้น และเจ้าหน้าที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร ในการปฏิบัติงานตามนโยบายเกษตรกรปราดเปรื่องได้ สอดคล้องกับ Manwicha (2015) ศึกษา “เทคโนโลยีฟาร์มอัจฉริยะ” ฟาร์มที่มีการจัดการอย่างถูกต้องแม่นยำ (Smart Farm/Precision Farm) จัดเป็นนวัตกรรมใหม่ ของการเกษตรในยุคดิจิทัล มีการนำเอาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศหลายด้าน

มาใช้ในฟาร์ม เช่น GPS, GIS, Remote-sensing Proximal-sensing VRT และ DSS โดยผ่านเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ในการรับส่งข้อมูล และมีการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป นอกจากนี้ Saito et al., (2006) พบว่า ในประเทศญี่ปุ่นมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยเฉพาะการใช้เว็บไซต์ที่ใช้ความละเอียดสูงในการเก็บรวบรวมความรู้ด้านการเกษตรจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ไว้บนเว็บไซต์และมีระบบการตรวจสอบอัตโนมัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลและความละเอียดของข้อมูลที่ได้อาจสามารถบอกรายละเอียดของภาพต่าง ๆ ทั้งพืชและสัตว์

เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร (Information) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของเกษตรกรไทย เพื่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรปราดเปรื่อง สามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

ความรู้ในเรื่องการทำกิน เกษตรกรไทยมีความคิดเห็นว่า เกษตรกรที่เป็นวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือให้คำปรึกษาแนะนำกับผู้อื่น จะสามารถเป็นวิทยากรต้นแบบหรือมีจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่น สอดคล้องกับ Yenjabok, Daengpetch, & Sittirangsan (2004) ว่า การสื่อสารที่จะถ่ายทอดความรู้ในด้านการพัฒนาการเกษตรได้ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีการเปิดรับข่าวสารเรื่องทฤษฎีใหม่จากสื่อโทรทัศน์ แต่สื่อโทรทัศน์ดังกล่าวแท้จริงแล้วได้แค่สร้างความสนใจเท่านั้น เนื่องมาจากเหตุผลในเรื่องของเวลาที่มีจำกัด บอกได้แค่หลักการทั่ว ๆ ไป แต่ไม่ลงลึกถึงการปฏิบัติ และโทรทัศน์ก็ไม่ได้บอกแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่เกษตรกรจะสามารถตามไปแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติมได้อีก

มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เกษตรกรไทยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่โดยผ่านทางระบบสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โมบายโฟน และสมาร์ตโฟน และมีการบันทึกข้อมูลมาใช้ เพื่อประกอบการวางแผนก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการด้านผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับ Kraipinij, Chantuek, & Siriwong (2017) ในการจัดการการเกษตรสมัยใหม่ของประเทศไทย พบว่า การผลิตภาคเกษตรเป็นแหล่งอาหารสำคัญของโลกและประเทศ สอดคล้องกับ Phumcharoen, Tangsuch, & Ploywattanawong (2019) ได้สรุปไว้ว่า หากนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยในการเกษตร ข้อมูลทางการเกษตร องค์ความรู้ จะช่วยส่งผลให้สนับสนุนการตัดสินใจด้านการวางแผนการเกษตรกว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวบรวม

ข้อมูลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกมาประมวลผลให้เป็นประโยชน์กับการวางแผนดำเนินกิจกรรมของเกษตรกร จุดเด่นจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ และสนับสนุนการตัดสินใจและการคำนวณค่าใช้จ่ายในการเกษตร

การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความคิดเห็นว่า การมีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงานและทุน มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ผลผลิตได้ ผลการศึกษาเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารของผู้วิจัยสอดคล้องกับ Manwicha (2015) ได้กล่าวไว้ว่า เกษตรกรต้องใช้เทคโนโลยีเกษตร กรรมโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยบริหารจัดการการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และสร้างมูลค่าให้กับสินค้าเกษตร

มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ได้แก่ มีความรู้ หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP, GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่น ๆ และมีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่น ๆ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices: GAP) หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนและกระบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค โดยหลักการนี้ได้รับการกำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ประเทศไทยมีการนำหลักเกณฑ์ของ GAP มาประยุกต์ใช้ ดังนี้ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช ของกรมวิชาการเกษตรและกรมการข้าว ที่มุ่งให้เกิดกระบวนการผลิตที่ได้ผลผลิตปลอดภัย ปลอดภัยจากศัตรูพืชและคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค

กลยุทธ์การสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย กระบวนการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสาร และวิธีการสื่อสาร มีข้อค้นพบและประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

กระบวนการสื่อสาร ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรปราชญ์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในกระบวนการสื่อสารของเกษตรกรปราชญ์ คือ ผู้ส่งสาร หน่วยงานภาครัฐ ที่ส่งมอบนโยบายด้านเกษตรกรปราชญ์จากภาครัฐบาล ไปสู่เกษตรกรต้องมีความชัดเจน จริงจัง ส่งเสริม ติชมและประเมินผลกระบวนการทำงานทั้งระบบ ช่องทางการสื่อสาร ที่เป็นเจ้าหน้าที่ปราชญ์เป็นสื่อบุคคลในการให้ข้อมูล ให้ความรู้และข่าวสารกับเกษตรกร รวมทั้งความสัมพันธ์ดูญาติ ไปมาหาสู่กัน ทำให้เกิดความผูกพัน เกิดการสื่อสารที่ดี อบอุ่น และมีประสิทธิภาพกับเกษตรกร

รูปแบบการสื่อสาร ที่ใช้เกี่ยวกับเกษตรกรปราชญ์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสื่อสารนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐ ไปสู่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร (การสื่อสารแบบบนลงล่าง) การสื่อสารจากเกษตรกร สู่เจ้าหน้าที่ และสู่ภาครัฐ (การสื่อสารแบบล่างขึ้นบน) และการสื่อสารระหว่างกลุ่มเครือข่ายเกษตรกร สอดคล้องกับ Ministry of Agriculture and Cooperatives (2013) ได้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเกษตรกรของประเทศให้เป็นเกษตรกรปราชญ์ โดยมี เจ้าหน้าที่ปราชญ์เป็นเพื่อนคู่คิด เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลง (Change) โดยเฉพาะวิธีการทำงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายจากภายนอกมากขึ้นเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง

สรุป

ในท้ายนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังปรากฏในภาพที่ 1 “ICT: Engine for Development” ICT จักรกลแห่งการพัฒนา คือ การที่เกษตรกรปราชญ์เป็นแกนกลางของใบพัดจะประสบความสำเร็จได้แบบยั่งยืนนั้น ตัวเกษตรกรเองจะต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยต้องมีความรู้ในเรื่องทำกิน มีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของสินค้า มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และมีความภูมิใจในอาชีพเกษตรกรแล้วนั้น ยังจะต้องมีเครื่องมือที่สำคัญ คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ระบบตรวจจับ (Sensor) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ระบบพิกัด (Geo) ระบบยานพาหนะไร้คนขับ โดรน (UAV, Drone) และระบบหุ่นยนต์อัตโนมัติ (Robotics) มาพัฒนาศักยภาพของตนเอง ประกอบกับการส่งเสริมของรัฐบาล ที่มีกระทรวงเกษตรฯ กับกระทรวงอื่น ๆ ผลักดันนโยบายให้เกษตรกรปราชญ์มีการพัฒนาร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ปราชญ์ ผลักดันให้เกิดใบพัดเกิดการหมุน เกษตรกรเกิดปัญหาก็สะท้อนปัญหาของตนเองสู่เจ้าหน้าที่ปราชญ์ไปสู่รัฐบาล ช่วยกันผลักดันทั้งสองฝั่งต่างฝ่ายต่างหมุนทำให้จักรกลจากแกนใบพัดนั้นเกิดการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา ทำให้ประเทศไทยเราเดินหน้าต่อไป เกษตรกรปราชญ์อยู่ได้ มีกิน มีใช้ มีเก็บ และยังแบ่งปันความรู้ให้กับชุมชนและผู้สนใจ รัฐบาลให้การสนับสนุนมีความจริงจัง มีความต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยหัวใจ ด้วยความภูมิใจในอาชีพ และทำด้วยความรักความ

ผูกพันกับเกษตรกร รวมทั้งเกษตรกรมีความภูมิใจและรักในอาชีพ ผู้วิจัยมองว่า หากนโยบายมีความต่อเนื่อง มีการติดตาม มีความคืบหน้า และประเมินผล พัฒนาและนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข รับฟังจากการสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ จากทุกฝ่าย ทั้งจากกระบวนการบนลงล่าง และล่างขึ้นบน กระบวนการสื่อสารแบบในระนาบเดียวกัน และการสื่อสารแบบเครือข่าย ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า จะสามารถสร้างเกษตรกรปราดเปรื่องให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นได้ ทำให้นโยบายนี้สำเร็จ ทำให้เกษตรกรมีศักยภาพที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนารายได้ มีความสุข มีความภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรในประเทศไทยอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรมีความจริงจังของนโยบาย จัดการติดตามกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่กระทรวงตลอดจนถึงหน่วย กรม กองที่เกี่ยวข้อง จริงจังและจริงจังต่อเกษตรกร มุ่งมั่น รัก และเอาใจใส่เกษตรกรเพื่อผลักดันและพัฒนาให้เกษตรกรเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง ให้มีคุณสมบัติครบถ้วน

2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรมีความต่อเนื่องของนโยบาย ตั้งแต่เริ่มประกาศโครงการ ติดตามส่งเสริม ประเมินผล ในทุก ๆ รุ่น หรือทุก ๆ ปี สรุปและประเมินความคืบหน้าของนโยบาย รวมทั้งเสนอแนะแก้ไขปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยและต่อเนื่องในทุกมิติ การจัดสรรงบประมาณในการสานต่อนโยบายให้มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรผลิตสื่อที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของเกษตรกรปราดเปรื่อง ที่ประสบความสำเร็จ มีรายได้ และประกอบอาชีพอย่างภูมิใจและมีความสุข เผยแพร่ในวงกว้าง เป็นวาระระดับประเทศ

2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรปราดเปรื่องและเจ้าหน้าที่ปราดเปรื่อง ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต หรืออินเทอร์เน็ตไร้สายในการรับบริการข้อมูลข่าวสาร ผ่านอินเทอร์เน็ตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายให้กับเกษตรกร

2. หน่วยงานภาครัฐควรมีการติดตาม ประเมินผล และสานต่อโครงการด้วยการผลักดันจำนวนเกษตรกรปราดเปรื่องให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นโดยการทำงานแบบเชิงรุก เพื่อให้โครงการมีความอย่างยั่งยืน และต่อเนื่อง

3. หน่วยงานรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับทุกภาคส่วน ในการร่วมกันจัดตั้งชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ในชุมชนเป็นสถานที่ศึกษาดูงานขององค์กร

4. หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายให้เกษตรกรใช้ ICT เพื่อการพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การบริหารจัดการ การสร้างความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สร้างความภูมิใจในอาชีพเกษตรกรให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

5. หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการถอดบทเรียนเกี่ยวกับความสำเร็จของเกษตรกรปราดเปรื่อง ในด้านความรู้ความชำนาญเฉพาะ ประสบการณ์ แนวคิด และทักษะการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพเกษตรกร เพื่อเป็นต้นแบบความสำเร็จสำหรับผู้ที่ต้องการจะเข้ามาประกอบอาชีพเกษตรกรในอนาคต

6. หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำแอปพลิเคชันที่ช่วยบันทึกสถิติ ผลการวิเคราะห์เพื่อเป็นแหล่งสารสนเทศ หรือศูนย์รวมข้อมูลให้กับเกษตรกร เพื่อประโยชน์สำหรับเกษตรกร หรือมีการใช้อินเทอร์เน็ต ผ่าน สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับแบ่งปันข้อมูลให้กับเครือข่าย เกษตรกร

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาประเด็นพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของเกษตรกรปราดเปรื่อง

2. ศึกษาประเด็นความรู้ ทักษะพื้นฐาน ทักษะเชิงลึก การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของเกษตรกรปราดเปรื่อง

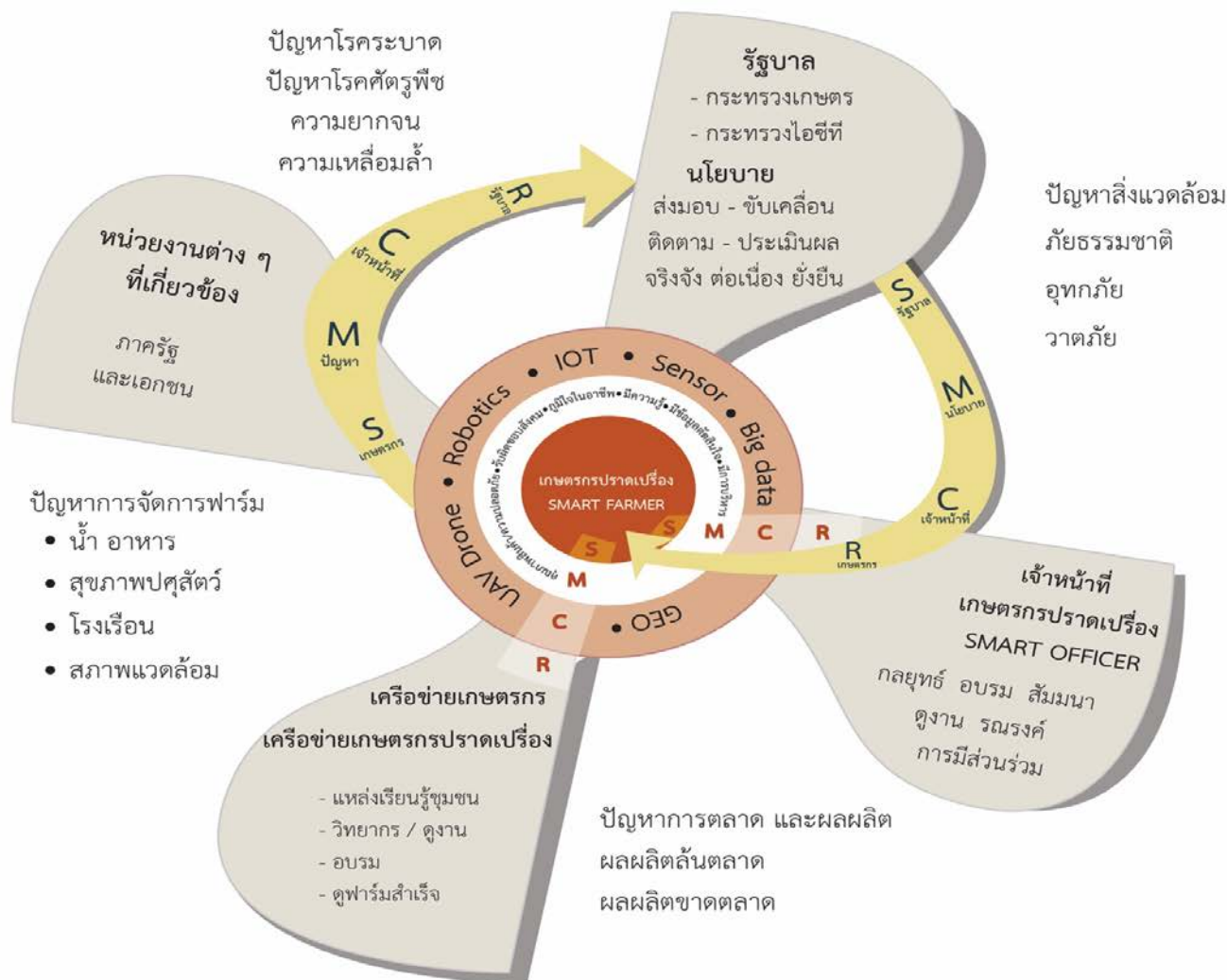
3. ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้เกษตรกรพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง

4. ศึกษาประเด็นการจัดหาปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องในมิติอื่น ๆ นอกจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

References

- Colin, C. (1978). *Human Communication: A Review, A Survey and A Criticism*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Janthonpensakul, L. (2012). *Motivation and Job Satisfaction of Teachers of the Faculty of Animal Science College of Agriculture and Technology Northeast Group Office of Vocational Education Commission* (Master's Thesis). King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. [in Thai]
- Institute for Sustainable Agriculture Foundation (Thailand). (2008). *How to Reform the Country in order to free Thai Farmers from the Crisis?* Nonthaburi: Sustainable Agriculture Foundation (Thailand), [in Thai]
- Kaewthep, K. (1998). *Mass Media Study with Critical Theory: Research Concepts and Examples*. Bangkok: Pappim Printing. [in Thai]
- Kraipinij, Y., Chantuek, T., & Siriwong, P. (2017). Modern agricultural management of Thailand. *Research Journal and Development of the Valaya Alongkorn under the Royal Patronage*, 12(2), 115-127. [in Thai]
- Manwicha, C. (2015). Smart farms technology. *Hatyai Academic Journal*, 14(2), 201-210. [in Thai]
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2013). *The Development Smart Farmer and Smart Officer*. Bangkok: Information and Communication Technology Center. [in Thai]
- Office of Agricultural Economics. (2015). *Agricultural Statistics of Thailand 2015*. Bangkok: National Buddhism Printing Office. [in Thai]
- Plooksakul, I. (2013). *Information Technology in the Agricultural Profession*. Maha Sarakham: Information Technology. [in Thai]
- Phumcharoen, J., Tangsuch, K., & Ploywattanawong, L. (2019). Decision support system for agricultural planning. *Khon Kaen University Research Journal (Graduate Study Version)*, 19(1), 112-123. [in Thai]
- Rangkawat, N. (2012). *Future Development Path for Thai Agricultural Promotion. Issue: "Media" for the Promotion of the Concept of the Sufficiency Economy Philosophy*. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Saito, Y., T. Suzuki, K., Kobayashi, K., Sato, M., Hiafuji, T., Fukatsu, R., Yashiro, S., ... Kameoka, T. (2006). Field Server Monitoring System for Construction of IT Farming and Agri-tourism-Trial Report from Obuse-town, Nagano, In *Proceedings of SiCE-ICASE International Joint Conference*. Busan, Korea, PP. 4848-4851.
- Srimuk, S. (2011). *Agricultural Reform: Agricultural Reform: Smart Farmer*. Bangkok: Research and Information Groups, Academics Affairs, the Secretariat of the Senate. [in Thai]
- Thailand Development Research Institute. (2015). *Agricultural System Reform: Management of Agricultural Economic Zones. (Agricultural Reform: Zoning)*. Bangkok: Office of Academic Affairs Office of the Secretary of the Senate. [in Thai]
- Yenjabok, P., Daengpetch, S., & Sittirangsan, T. (2004). *Communication for Agricultural Development, New Theory of King Bhumibol Adulyadej*. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]

รูปที่ 1 “ICT : Engine for Development / ไอซีทีจักรกลแห่งการพัฒนา”

ที่มา: ผู้วิจัย (2562)